

МАТЕРІАЛИ. РЕЦЕНЗІЇ. ОГЛЯДИ

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vas.26.2025.330–334>

РЕФЛЕКСІЯ За лаштунками Часу або “Хроніка Львівського органного залу”

Наталія СИРОТИНСЬКА

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9524-4574>

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра музикознавства та хорового мистецтва
вул. Валова, 18, Львів, Україна, 79008
e-mail: nsyrotynska@gmail.com*

Дня 2-го листопада 2024 р. у Львівському органному залі відбулася презентація книги “Хроніка Львівського органного залу”, опублікованої також у електронному форматі на сторінці закладу¹. Цю подію чудово прокоментувала відома львівська музикознавиця Любов Кияновська на сторінках інтернет-газети “Збруч”². Розпочавши від термінологічного уточнення слова “хроніка”, підкреслюючи його тривалий шлях трансформації від імені давньогрецького бога часу Хроноса крізь середньовічний літописний жанр аж сучасної журналістики, вона справедливо наголосила на лінійному розгортанні подій, що є суттю призначення хронології. В цьому переконуємось, лиш розгорнувши

¹ <https://www.lvivconcert.house/chronicles-lch>.

² <https://zbruc.eu/node/119963>.

книгу і занурившись у міради подій, документів, спогадів, фотографій за понад півстолітній період функціонування Органного залу, офіційно відкритого для концертного життя у 1969 р.

МИ І МИСТЕЦТВО

ЗУСТРІЧ З БАХОМ

Це було взимку 1968-ого, під час зимових канікул. Наші оркестранти і хористи щойно розташувались (дехто й цього ще не встиг зробити) — у гуртожитку Ризького політехнічного, як у коридорі вже зібралась на нараду «фракція» шанувальників органної музики.

— Значить, у Домський?

Поццестило: саме в цей вечір грав заслужений артист Латвійської РСР Петеріс Сіполнієнс. А коли десь біля 12-ої ночі вийшли із Домського концертного залу, чийсь голос промовив а темряві:

— От яби в нашій «Магда-лені»...

Власне, це була загальна мрія.

І от 6 вересня, напередодні дня освіти, в житті нашого вузу, навіть більше — в житті нашого міста, сталася визначна подія: відбулося відкриття концертного залу органної музики при клубі художньої самодіяльності Львівського політехнічного. Тепер нам позаздирять навіть студенти... консерваторії!

...Природньо, хвилювались усі. Як же воно пройде? Адже вперше! Та коли в урочистій тиші залу пролунали перші звуки «Фантазії» Кухаржа, всі полетіло зітхнули, зачаровані чудовим звучанням нашого органу.

П'ять прелюдій, широківідомка «Токката і fuga ре-мінор» Йоганна-Себастьяна Баха у виконанні доцента Львівської консерваторії Самуїла Ароновича

Грає доцент С. А. Дайч.

Дайча з перших акордів половили присутніх.

Бурхливі оплески, бунети квітів... У відповідь на настійливі оплески виконується ще «Пастораль» (третя частина) та «Мала прелюдія і fuga» Баха.

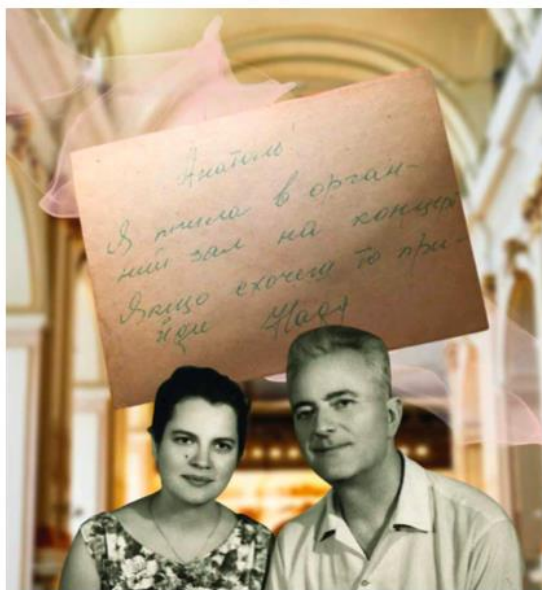
...А в цей час на площі перед концертним залом — десят-

ки тих, хто прагнув потрапити на концерт, та... не вистачило місць у залі! Сподіваємось, ці півзасні — й надалі так будуть Концерти класичної і сучасної органної музики завжди завидуть аудиторію!

І. ПЕТРОВСЬКИЙ
Фото К. Сребінна.

Проте, занурившись у зміст книги, відчуття “хронології” поступово втрачаємо і, подібно до пережиття Різдвяних свят, відчуваємо Світло сотвореного, усвідомлюємо вагомість усього пережитого, що відкривало дорогу новим шляхам і цілям. Ще раз звернувшись до античного трактування часу, повернемось до Кайроса (Καιρός) – давньогрецького бога, вісника миті й Вічності водночас, того благодатного почину, що ховається за лаштунками хронологічних послідовностей. Заирнути туди означає віднайти глибинні зв’язки і сенси пережитого, відчути емоційні жести та монологи, надихнутися миттєвостями життя відомих митців.

Записки Надії Кос до чоловіка Анатолія Кос-Анатолійського, а також фото подружки Косів з сімейного архіву. Колаж Львівського органного залу

Важливо зазначити, що об’ємний матеріал “Хронік” від перших сторінок захоплює передчуттям майбутнього, що з мимовільних експериментів та інтуїтивних прозрінь у наш час трансформувалося у сталі опори.

Такою опорою є “Львів-ська Органна резиденція” (2021) – найважливіший сучасний проєкт Львівського органного залу, занурений в минуле, сконцентрований довкола чи-сельних складових органного мистецтва, зокрема, майстер-класів, публічних перформансів і відкритих лекцій, а в подальшому, у вже традиційних концертах українських та зарубіжних провідних органістів та підтримці молодих музикантів. Проте весь цей комплекс сучасних заходів апелює до перших кроків відновлення органного мистецтва після відкриття Органного залу у 1969 р., зокрема завдяки провідному ініціатору відродження органу Самуїлу Дайчу (1928–1988) та його послідовникам.

У цей період проводилися міжнародні органні фестивалі “Ренесанс”, “Діапазон”, а також органні симпозіуми з лекціями та доповідями про органну музику, музичні експерименти, концерти etc. А поруч, завдяки організації органного факультативу під керівництвом Віталія Півнова у 1988 р., виховувалися молоді органісти, і ця тенденція зберігається дотепер.

Важливо, що в наш час список органістів-солістів постійно поповнюється, тож до Олени Мацелюх та Надії Величко поступово долучилися Світлана Позднишева, Олена Стрілецька, Марк Новакович та Віталій Дворовий.

Симптоматично, що в Органному залі працювала також династія налаштувачів, зокрема, Володимир Северов, про чю роботу в 1970 р. було

знято документальний фільм, та його син Віктор, а з 2018 р. орган допильнує Шандор Шрайнер, зокрема, автор книги “Органи Закарпаття”.

Значений “органний” ракурс став вихідною точкою опори для Львівського органного залу, що добре видно з висоти 2024 року завдяки детальному “хронікальному” висвітленню подій, підтверджених документальними свідченнями, структурованими за періодами. Останній, зокрема, виокремлює 2017 – наші дні, відколи цей мистецький заклад очолили Іван Остапович і Тарас Демко.

Керівники Органного залу Іван Остапович і Тарас Демко

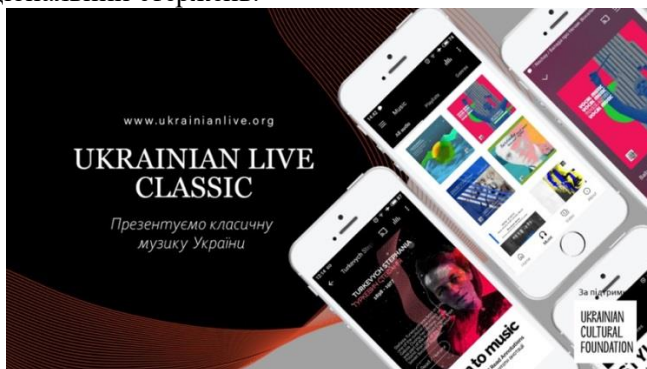
активно функціонує і ставить нові цілі, зумовлені історичними обставинами. Так, виклики і завдання сьогодення визначили концептуальні стратегії для збереження, популяризації і розвитку української музичної спадщини насамперед. У цьому напрямі активно відшукуються, виконуються і записуються невідомі або маловідомі твори українських композиторів, зокрема, Стефанії Туркевич, Михайла Вербицького, Порфирія Бажанського etc, проводяться фестивалі (ЛюдкевичFEST), підтримується виконавська і композиторська діяльність українських творців, популяризуються національні твори у форматі мобільного додатку “Ukrainian Live” та нотних матеріалів, активно функціонує мистецька галерея українських митців. Головне, що сцена Львівського органного залу завжди відкрита для українських та зарубіжних виконавців, а керівництво – до інноваційних проєктів.

Ймовірно, така активна діяльність та цілеспрямованість привела до символічних змін мистецького складу Органного залу. Зокрема, часті в минулі роки, концерти “Дударика” та концертні програми гостей колективів у сьогоденні проявилися у симптоматичному розширенні “органного гурту”, до якого увійшов муніципальний хор “Гомін” (2023) та симфонічний оркестр Луганської філармонії (2022), що значно масштабувало проєктні можливості інституції. А водночас, поза розбудовою прямого призначення Органного залу – виконавського потенціалу, діяльність закладу перейшла на наступний щабель – піднесення соціальної значущості. Завдяки активному підписанню меморандумів з громадськими організаціями, осередками та освітніми закладами Львівський органний зал поступово сформував важливу соціокультурну мережу, впливаючи на суспільство, переконуючи його у

Відтоді розпо-чався новий етап функціонування Органного залу, що, ввібравши досвід минулого, розширив його до неймовірних діапазонів. Показово також, що навіть за таких несприятливих умов для провадження мистецького життя, як епідемія ковіду й постійні загрози військових дій російсько-української війни, Органний зал

вагомості культурно-мистецького середовища, у неймовірній силі мистецтва, що зміцнює і усвідомлює національний стержень.

Так, із послідовного “хронотопу” подій поступово вилуцується естетичний, філософський і натхненний досвід, що володіє особливими енергіями і формує майбутнє. Це і є тим “кайросом”, що підносить над часом і розгортається у міріадах ідей безмежного простору. Це виразно засвідчує символіка об-

Мобільний додаток “Ukrainian Live”

кладинки книги. Це – справжній Космос Львівського органного залу, до якого нас долучила велика команда одностудійців: Іван Остапович, Тарас Демко, Ольга Осадця, Евеліна Стебельська, Вікторія Антошевська, Діана Коломоєць, Юлія Пендрак, Євген Червоний, Арсеній Дісковський, Олександр Кириловець, Роксоляна Труш, Людмила та Максим Луніни. Дякуємо їм за це.

Матеріали надійшли до редколегії 09.02.2025
Прийняті до друку 28.04.2025